СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

РІК LIII. Ч. 156. НЮ ЙОРК і ДЖЕРЗІ СИТІ, пятниця, 10-го серпня 1945. No. 156. NEW YORK and JERSEY CITY, Friday, August 10, 1945. VOL. LIII.

ТРИ ЦЕНТИ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ — ПЯТЬ ЦЕНТІВ ЗА ГРАНИЦЕЮ ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВ АМЕРИКИ — Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016 4-0807 — THREE CENTS IN THE UNITED STATES OF AMERICA — FIVE CENTS ELSEWHERE

СОВЕТСЬКА ВІЙНА З ЯПОНІЄЮ НЕСПОДІВАНКОЮ У ВАШИНГТОНІ

Війну Советів проти Японії проголосив президент Труман кількома словами, закликавши кореспондентів на конференцію в год. 3. сполудня в середу 8. серпня 1945. Це була найкоротша пресова конференція, яку знають вБілім Домі. Негайно після того секретар стейту Бирнс ще раз пригадав Японії, що дальший опір є безцільний. Цю осторогу вважають за поновний ультимат для Японії.

Між конгресменами й сенаторами є думки, що виступ Росії у війні проти Японії є спізнений, на скільки йде про поміч Америці. Сенатор Вілі з Висконсин навіть завважав, що „мабуть атомічна бомба, кинена на Гірошіму, вирушила Йосифа з його сидження на вершку плота". Цей настрій вказує, що виповідження війни Росією прийшло як несподіванка для президента й цілого уряду.

Секретар Бирнс висловив погляд, що цей крок Советів є першим спільним актом Обєднаних Держав для забеспеки світового миру на підставі чартеру Обєднаних Держав, хоч він ще не ввійшов у життя.

Загально панує в Вашингтоні переконання, що атомічна бомба і вступлення Советів у війну спонукає японців спішно здатися і закінчити війну.

Ернест Вакаро, один із кореспондентів, які їздили з президентом Труманом на конференцію до Потсдаму, оприлюднює вістку, що головною ціллю подорожи президента на конференцію Трьох Потуг була надія на порозуміння з Росією щодо її вступлення у війну проти Японії. Вакаро вернувся до Вашингтону на кораблі Оґоста разом з президентом і чув думки президента, як то він хотів довести до як найскоршого покінчення війни з Японією з як найменшим коштом життя для американців. Президент не хотів їхати на нараду Трьох Потуг, бо вважав себе за мало досвідченого дипльомата. Він волів, щоб назрілі політичні справи наладнано дипльоматичною дорогою і лише бажання покінчити війну на Пацифіку спонукало його їхати на стрічу зо Сталіном і Чорчилем, котрих він не знав особисто.

Зогляду на можливо скоре покінчення війни з Японією, у столиці надіються швидкого скликання конґресу для наладнання економічних справ, звязаних із покінченням війни, головно для законодавства в справі реконверзії і забеспеки для 60,000,000 робітників.

СТРАХ У СТОЛИЦІ З ПРИВОДУ ВИНАХОДУ АТОМІЧНОЇ БОМБИ.

Президент Труман, повернувши у столицю, завважав, що тут люди більше перестрашені ніж урадовані винаходом нової бомби. Вона викликає майже такесаме пригноблення у політичних колах, як викликала в Японії. Упродовж двох днів не видко було усміхненого лиця, а вже мало хто відважується на якийсь жарт з нагоди появи нового винаходу. Населення почуває страх перед цею новістю, яка може причинитися до знищення людства. Їхнім тихим бажанням булоб, щоб цей дво-біліоновий винахід хтось запакував у мішок і кинув у воду, так, як топлять небажаних котят. Люди бояться, що не буде способу втримати тайну цього винаходу, а коли він дістанеться у непокликані руки, може приспішити кінець людства.

Навіть не поможе нічого якийсь міжнародній договір, щоб не вживати нової бомби, — так кажуть — бо все найдеться хтось, що не дотримає зобовязання. Покищо атомічна бомба є лише власністю Америки, але вона поширяються так, як поширяються усі нові винаходи і тоді можна буде винайти ще ракету, при помочи якої можна буде висилати бомбу у далекі світи навіть з точним назначенням, де вона має впасти. А як хтось її вжие і вона попаде на свою ціль, тоді вже друга сторона не зможе навіть відбитися, бо буде знищена.

ТРЕБА 75 АТОМІЧНИХ БОМБ ДЛЯ ЗНИЩЕННЯ НЮ ЙОРКУ.

Том О'Гера застановляється в Геральд-Трибюн над тим, кілько атомічних бомб требаб скинути на місто Ню Йорк, щоб його цілковито знищити. Рахують, що місто має 299 квадратових миль, отже теоретично, на підставі обчислень воєнних знавців, вистарчить 7 бомб, щоб перемінити остров Мангетен із його будинками на порох. Але Ню Йорк це не лише самий Мангетен, отже на цілу територію великого Ню Йорку требаб 75 бомб. Знавці поділили вже місто на округи на підставі досвіду із Гірошіми, де одна бомба знищила 4 квадратові милі вже разом із будинками.

Совети дістануть біліон долярів з Ленд-Лізу

Советська Росія автоматично стає учасницею Ленд-Лізу до висоти цілого біліона долярів тому, що вона вступила у війну проти Японії. Такий погляд висловив Адміністратор Чужинної Економії Ліо Кравлі у Вашингтоні. Після перемоги над Німеччиною Росія діставала лише обмежену кількість матеріялів на підставі Ленд-Лізу. Тому, що адміністрація передбачувала вступлення Росії у війну проти Японії, на її зазив конґрес останнього червня подбав про відповідні фонди для сфінансування цього кроку.

У Вашингтоні нараховують цілий міліон війська, яке Совети тримають на Далекому Сході проти Японії. Це військо має зовсім модерний виряд і тому є цілковито готове до бою проти Японії. Крім цього Росія має на Пацифіку сильну фльоту підводних лодок з базою у Владивостоці, хоч воєнних кораблів вона має обмаль.

АВСТРІЯ БУДЕ ЦІЛКОВИТО ВІДДІЛЕНА ВІД НІМЕЧЧИНИ

Департамент стейту оповіщує, що Три Потуги вирішили цілковито відділити Австрію від Німеччини. Вони теж придумали спосіб, як адмініструвати нею доти, поки буде свобідно вибраний уряд. Австрія і її столиця Відень мають бути поділені на 4 смуги для мілітарної окупації. Кожна смуґа буде мати військового комісаря з найвищою владою. Для цілого краю ті комісари будуть творити Аліянтську Раду. Тимчасовий уряд, створений за відомістю советської окупаційної влади, тепер дістав признання від Аліянтів. На його чолі стоїть д-р Реннер.

УРЯД ОСТЕРІГАЄ ЧУЖИНЦІВ ПЕРЕД ПОДОРОЖИЮ ДО АМЕРИКИ

Департамент стейту у Вашингтоні оприлюднив осторогу для чужинних подорожних у їх плянах відвідувати Злучені Держави. Уряд пригадує, що Америка все радо приймала чужинців на відвідини і заохочувала заграничних гостей до відвідування нашого краю, одначе тепер інші воєнні відносини вимагають зміни настрою. Уряд Злучених Держав тепер занятий пересуванням війська із Сходу на Захід та іншими перемінами, а це стає таким тягарем для уряду, що він не всилі забеспечити відповідних вигод для подорожних із загрaниці. Уряд просить чужинців, щоб вони відложили свої пляни подорожи на якийсь пізніший час, коли відносини стануть нормальними.

Угода Чотирьох Потуг у справі воєнних злочинців

Представники Америки, Британії, Советського Союзу й Франції, зібрані у Лондоні, зробили угоду про судження головних воєнних злочинців. Ця угода подає немовби новий кодекс міждержавного права, бо дефінює воєнну аґресію як злочин проти світа та загрожує за це карою. На основі цеї угоди будеться вести слідство, розправи, будеться видавати присуди й їх виконувати проти воєнних злочинців.

Суддя Джексон, що представляє у цій міжнародній нараді Америку, додав до проголошеного тексту угоди свою заяву, в котрій звертає увагу американському народови на те, що тут уперше чотири найсильніші держави згодилися на те, що за починання й ведення аґресивної війни мається відповідати як за злочин. Він підчеркує теж замітний факт, що до такої спільної угоди дійшли чотири держави з різними правними системами.

ФРАНЦІЯ ЗАРЯДЖУЄ ВИБОРИ НА 21. ЖОВТНЯ

Французький кабінет міністрів зарядив, що перші загальні вибори в Франції відбудуться 21. жовтня. Мається ними вибрати „національні збори", що мали би бути або тілом до встановлення нової французької конституції, або звичайним парляментом, відповідно до рішення плебісциту. Це зарядження зробив ґен. Де Ґол проти бажання Дородчого Збору, а на домагання соціялістів, котрих Де Ґол хотів би приєднати для урядового бльоку в будучих „Зборах".

БРИТІЙЦІ Й РОСІЯНИ МАЮТЬ ПОКИДАТИ ТЕГЕРАН

Іранський міністер заграничних справ заявив, що британські й російські війська будуть негайно відкликані з Тегерану, згідно з постановою берлінської конференції.

Заграничний уряд Британії потвердив, що таку угоду в Потсдамі зроблено.

КОРОЛЬ ВИДАЄ ВИЗОВ ТІТОВИ

Юґославський король Петро Другий вирікся трьох реґентів, що правили Юґославією в його імені, та виступив гостро проти маршала Тіта, закидуючи йому, що він завів у Юґославії необмежену диктатуру.

Король назвав промову Тіта на Юґославськім Національним Конґресі в Білгороді поломанням згоди між Тітом і Шубашічом, на основі котрої створено теперішній уряд, а на основі котрої король мав вертатися до краю аж тоді, як в цій справі відбудеться плебісцит; тепер Тіто закликає народ зовсім знести монархію.

Петро відповідає теж на закид Тіта, що ґенерал Міхайловіч, як член уряду короля Петра помагав німцям; каже король, що він приєднав Юґославію на бік Аліянтів на довгий час перед спізненою появою Тіта.

СИНТЕТИЧНА РАДІСТЬ.—Гості в ресторані, уставленім надворі на передмістю Курфірстендам, де находяться всі ліпші ресторани Берліну, попивають закрашену воду, замісць колишніх правильних напитків. Воду закрашують штучним („синтетичним") соком з овочевих екстрактів, заки наспіє головна страва, коли її замовлять. А головна страва—це зелені яблока, на які гості кидаються лакомо, як кельнери принесуть.

СОВЄТИ ОБЯВЛЯЮТЬ ВІЙНУ ЯПОНІЇ

У середу, в годині пів до 9. вечором советський комісар заграничних справ Молотов прочитав на пресовій конференції в Москві вістку, що Советський Союз уважається в війні з Японією починаючи з четверга, 9. серпня. Цю заяву подано до публичного відома з московського радія в 10. год. вечором (саме в час, як у Вашингтоні президент Труман сповіщав пресу про цей факт).

У заяві Молотова говорилося, що советський комісар заграничних справ передав 8. серпня заяву, що по розгромі Гітлерівської Німеччини Японія остається одинокою потугою, що стоїть за продовження війни. Японський уряд свого часу просив Советський Союз бути посередником між воюючими потугами. Японія одначе потім відкинула домагання Америки, Британії й Китаю з 26. липня. Ввиду цього пропозиція Японії Союзови тратить усякі основи. Як Японія відмовилася капітулювати, Аліянти дали советському урядови пропозицію приступити до війни проти японської аґресії, аби в цей спосіб вкоротити війну, зменшити жертви й облекшити поворот до загального мира. Вірний своїм обовязкам союзника, советський уряд приняв пропозицію Аліянтів і приступив до декларації Аліянтів з 26. липня. Советський уряд уважає війну одиноким засобом приспішити мир, звільнити народи від дальших жертв та терпінь та дати японському народови можливість уникнути ті всі нещастя, які терпіли німці через те, що не здалися начас.

До цеї заяви Молотов додав, що советський уряд дасть японським дипльоматам можливість вернутися домів, якщо японський уряд дасть таку саму можливість советським дипльоматам.

Закінчуючи конференцію Молотов натякнув, що Советський Союз приготовляє договір з Китаєм.

ЧЕРВОНА АРМІЯ АТАКУЄ ВОРОГА В МАНЧУРІЇ.

Японський уряд здержався через три годині з проголошенням свому народови вістки про обявлення війни Советським Союзом Японії.

Коли японський уряд подав цю вістку, советсько-японська війна тривала вже майже три годині, і японське радіо могло вже незадовго подати вістку, що Червона Армія заатакувала японські сили на советсько-манчурській границі.

НИМИЦ ВИТАЄ РОСІЮ ЯК СПІЛЬНИКА.

Адмірал Честер Нимиц привитав з Ґваму вступлення Росії до війни проти Японії специяльною заявою: „Витаємо Росію як могутнього спільника в війні проти Японії. Відважні й випробовані в боях армії Росії, що находяться в кориснім ґеоґрафічнім положенню супроти Японії, ставши в ряд з уже переважаючими силами Обєднаних Держав, приспішать поразку Японії. Пацифічна фльота зо свого боку буде помагати російському зусиллю".

ФРАНЦУЗЬКА РЕАКЦІЯ.

Виповідження війни Советським Союзом Японії видимо заскочило французів, навіть з уряду. Назагал французи не є вдоволені з факту; догадуються, що Америка й Британія мусіли обіцяти Росії за цю участь поважні уступства в Азії; це певно скомплікує азійську ситуацію та утруднить Франції добитися там своїх претенсій. Франція бажала би передусім, аби її, а не американські війська окупували французьку Індо-Хіну. Урядово одначе Франція витає нове виповідження війни Японії.

БРИТІЙСЬКИЙ УРЯД ПРО СОВЄТСЬКУ ВІЙНУ.

Премієр Клемент Атлі привитав виповідження війни Советським Союзом Японії як доказ солідарности головних Аліянтів та заповів скоре закінчення війни.

Британські військові провідники заявляють, що вони зовсім нічого не знають, які сили має Росія на Сході. Щобільше, вони видай певно не дізнаються, аж побачуть, що Росія зробить.

ЯПОНІЯ РОЗКРИВАЄ ВИСЛІДИ АТОМІЧНОЇ БОМБИ

Японський уряд нарешті перервав свою мовчанку про вислід атомічного бомбардування японської фльотної бази Гірошіми. Японське радіо заявило, що все місто находиться в руїні та що вбитих є так багато, що їх почислити годі. „Просто все, що живе, згинуло або було знищене до непізнання горячом або тисненням", каже радіо.

Одночасно з тими інформаціями японське радіо почало пропаганду французькою й англійською мовою з видимою ціллю здержати американців від дальшого бомбардування Японії атомічними бомбами.

СКИНЕНО ДРУГУ АТОМІЧНУ БОМБУ.

Друга атомічна бомба поцілила японське місто Наґасаку, що все аж кипіло від воєнної діяльности. Перші вісти про це бомбардування вказують, що атака завершилася успіхом.

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N.J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

Classified Advertising Department, 595 — 7th Ave., New York 18, N. Y. BRyant 9-0582

ПЕРЕДПЛАТА: Поодинока число три центи.		SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.	
На рік	$7.00	One year	$7.00
На пів року	$3.75	Six months	$3.75
На три місяці	$2.00	Three months	$2.00

За оголошення редакція не відповідає.

За кожну зміну адреси платиться 10 центів.

Адреса: "SVOBODA," P. O. Box 346, JERSEY CITY, N. J.

ПОЛЬЩА Й ПОТСДАМ

Не було досі ще ні одної конференції Трьох Потуг, на котрій не порушувано би польської справи. Остання конференція в Потсдамі не становить у тому згляді виїмку. Польська справа була предметом нарад і на ній, хоча може не в такому розмірі, як цього хотіли Варшава й Москва.

Ці останні поставили польську справу на конференцію своїм домаганням затвердити вже тепер Польщі західну границю та віддати їй великий балтійський порт Стетін. Америка й Британія на цю пропозицію видно не пішли; не вирішуючи границь інших держав, вони видай не хотіли робити виїмку для Польщі. Вони воліли відослати всі граничні питання до майбутньої мирової конференції, на котрій таким справам справді місце. Та зогляду на те, що польські претенсії відносилися до територій бувшої німецької держави, котру тепер розбирано під окупаційні округи потуг, зроблено виїмок для Польщі. Так появився компроміс між польсько-советським домаганням та становищем Америки й Британії: Польщі признано тимчасову управу провінцій, до котрих Польща підносить претенсії навсе. Очевидно Польща буде в них правити по своїй волі, навіть виселити з них німців цілими міліонами. По такій господарці Польщі всі ці краї певно перетворяться на польські, себто дістануть польську більшість. Майбутній конференції не лишиться ніщо більше, як признати за постійне те посідання, котре нині принято як тимчасове.

Ще виразніше вволено волю теперішнього тимчасового уряду в Варшаві в справі Східної Прусії й Ґданьска. Ту частину Східної Прусії, що остається по відступленню Советському Союзови Кенінґсберґа й околиці, прилучено до Польщі. Прилучено в цей спосіб і Ґданьск, майже виключно німецьке місто (Данціґ).

При тому Польщу зобовязано перевести як найскорше демократичні вибори, допустити до краю представників чужинецької преси та переводити евакуацію німців у людяний спосіб.

Уже з цих усіх постанов видно докладно, по якій лінії йшли потсдамські наради в польській справі. Назагал можна сказати, що в цій справі принято бажання Советського Союзу. Польщу видно трактовано як сферу впливів Советського Союзу, і тому в ній або зовсім вволювано волю Сталіна або роблено в його бажаннях тільки несущні поправки. Формальним потвердженням цього наставлення до Польщі з боку Трьох Потуг було рішення, що за відшкодовання Польщі від німців має подбати Советський Союз, себто що він має дати Польщі частину того відшкодовання, яке він дістане від Німеччини титулом понесених шкід.

Польський уряд у Варшаві заявляє своє вдоволення з цих рішень. Чи так само вдоволене все польське громадянство в Польщі, важко сказати, бо кореспонденти чужинецької преси ще до Польщі не приїхали. Польська еміґрація, звязана з бувшим польським урядом та з урядом на еміґрації, критикує ці постанови, та звісно ці протести не мають реальної вартости, бо яку реальну силу становить та іміґрація супроти Трьох Потуг?

Перша спроба з атомічною бомбою

Вашингтонський кореспондент газети Ню Йорк Таймс передає звіт очевидця з першого вибуху атомічної бомби, який перевели американські військові експерти. Звіт написаний так інтересно, що не потребує ніяких пояснень. Подаємо його в перекладі.

Сьогодні, 6. серпня, минуло 3 тижні з того часу, як вибухла перша атомічна бомба дня 16. липня. З вибухом була получена осліплююча блискавка багато разів ясніща від полудневого сонця і масивна многокольорова хмара, яка стріляла 40,000 стіп вгору. Це сталося на пустині у стейті Ню Мексико. Саме тоді ляв дощ як з відра, а небо прорізувала блискавка аж до самого часу вибуху, призначеного на годину 5.30 ранку. Сталева вежа, на якій завішено атомічну бомбу, просто випарувала. На її місці осталася лише глибока яма, з горбовими збочами наче вульканічний кратер. У хвилині вибуху гірське пасмо у віддалі трьох миль стояло в ясному світлі.

Після того, як описує свідок з воєнного департаменту, наспів потрясаючий довгий гук і важка потрясаюча повітряна хвиля, яка звалила з ніг двох людей поза контрольною вежею, яка стояла у віддалі 10,000 ярдів, отже близько 5 миль.

Заки наступив вибух наукові чекали у напруженім вижиданню. Мінути видавалися годинами. Вони лежали лицем до землі з ногами зверненими в сторону сталевої вежі з притаєним віддихом. Вони сягали думкою у невідоме і не знали, що може статися. У хвилині, коли все покінчилося, ті люди зривалися на рівні ноги. Страшне напруження минуло, вони подали собі руки, обняли один одного і кричали із захвату. За їхнім тріюмфом ішла твереза свідомість, що вони є в посіданню засобів для забезпеки скорого покінчення війни і для рятунку життя тисячів американців.

Сцена оцеї драми відбулася у базі повітряної сили в Аламогордо, 120 миль на південний схід від міста Албукерк. Тут науковці пробували вітворити тайну, на яку видано два біліони долярів. Наочні свідки цього явища були просто поражені цею таємною гігантичною силою бомби. Вони описують свої враження.

„Ніколи перед тим людина не придумала феномену з такою могутньою силою" — сказав генерал-бриґадир Тамес Ф. Фарел, один з штабовців у відділі атомічних бомб в департаменті війни. „Світляні ефекти не дадуться описати. Цілий краєвид був освітлений висмалюючим світлом із силою багато раз більшою, ніж полудневе сонце. Світло було то золоте, то пурпурове, то сіре, то синє. Воно освітило кожний вершок, кожний горбок, кожний яр та щілину в недалекім гірськім пасмі з такою ясністю та красою, що не дасться описати і треба це хіба бачити або лише представити собі. Це є та краса, про яку мріють поети, але описують нездарно.

„В трицять секунд після вибуху наспіла перша повітряна хвиля, що вдарила людей і речі, а негайно за нею прийшов сильний, продовжений страшний лоскіт який остерігав перед днем суду і він дав нам відчути, що ми, смішно маленькі сотворіння, стали богохульцями, коли відважилися встрявати в силу, яка досі була зарезервована лише для всемогучого Творця вселенної. Слова недопомагають, щоб познайомити про це тих, які там не були, щоб їм наглядно представити фізичні, психологічні й умові ефекти. Треба бути хіба самому свідком, щоб це зрозуміти".

У ночи 12. липня експерти почали остаточно складати бомбу у старому фермерському домі. Напруження між приявними росло, а найспокійніший ще був д-р Р. Ф. Бейкер у звичайнім часі професор університету в Корнел. Ціла наша громадка мала при собі машинові інструменти для найдокладнішого вимірювання, але прийшов один критичний момент коли ми вже не могли йти дальше разом. Та впродовж трьох мінут проблема була розвязана.

В суботу 14. липня ми витягнули бомбу на вершок сталевої вежі. Загрозлива погода надсувала, а ми дальше складали знаряддя. Найближчою обсерваційною точкою була колиба з дерева й землі у віддалі 10,000 ліктів на південь від вежі. В іншій точці, у віддалі 17,000 ліктів, інші головні особи заняли свої місця для обсервації. В 3. годині по півночи група посунулася наперед до контрольної стації, щоб там заждати до години, в котрій мали запалити бомбу, тобто до год. 5.30 ранку. Напруження дійшло до вершка.

Прийшли сигнали: „Ще 20 мінут, ще 15 мінут, і т. д., аж до часу: „ще 45 секунд", а тоді вже самочинний роботовий механізм переняв дальшу працю і від тоді вже людина не могла нічого контролювати.

Потім прийшла осліплююча блискавиця, грохіт, вдаряюча хвиля повітря і непроглядна наступаюча хмара. „Почування цілої зібраної групи було почуття пронизуючого таємного страху" — як сказав генерал Гровс. Хмара підіймалася до незміряної висоти зпочатку в виді величанської кулі, опісля вона перемінилася у видовжений комин а накінці вітер розігнав її в різні сторони.

Генерал Фарел каже, що кожен, хто був у кімнаті, відчував страхіття того, що могло статися. „Ми доходили до чогось незнаного і ми не знали, що з того всього могло вийти" — так казав Фарел. „Майже всі з них, що там були приявні, молилися і то молилися сердечніше, ніж молилися колинебудь перед тим. Коли вистріл був успішний, та це було оправдання важкої праці десятків тисяч людей, як політиків, науковців, інженирів, вирібників, вояків, і людей з різних станів".

У цьому моменті пустиня Нового Мексику, велитенські зусилля мозків і механічних робітників нагло видали повні плоди. Д-р І. Р. Опенгаймер, директор лябораторії атомічних бомб з Ню Мексику, на котрім спочивала вся відповідальність, зраджував признаки щораз сильнішої натуги, аж доки не вибила остання секунда. Він ледви віддихав. Він мусів триматися стовпа, щоб не впасти. В останніх кількох секундах він дивився бездушно і вкінці закликав: „Тепер!" І в тійже хвилині струя світла вдарила, а за нею пішов грохіт вибуху. Його лице успокоїлося і пізнати було велику полекшу. Кількох обсерваторів, що стояли позаду схоронища, щоб слідити за світляними ефектами, попадали ниць внаслідок удару. Д-р Кістяковський кинувся з витягненими раменами в обійми д-ра Опенгаймера і почав викрикувати з радости. Всі інші приявні теж почали давати знаки одушевлення. Здавалося, що всі зрозуміли, що вони були приявні на народженню нової доби, а це Доби Атомічної Енергії. Вони почували глибоку відповідальність за це, щоб звернути цю незбагнуту силу на властиву дорогу.

Британський характер і вибори

Коли підчас теперішньої війни світ приглядався видержливости британців серед найтяжчих національних переходів, світови здавалося, що він дістає науку про британський характер. Сказати це треба не тільки про Гітлера, котрий здавна проголосив британців одним з найбільше демократією розслаблених народів, яких він зможе перемогти без найменшого труду. Навіть люди, до британців прихильно настроєні, не ждали від них такої сили видержувати важкі умовини, яку британці виказали.

Зо закінченням війни багатьом людям здавалося, що вони вже все знають про британців та що їм просто про британців нічого більше вчитися. Та зараз по закінченню війни з німцями прийшли британські вибори до парляменту, й світ удруге проявив здивовання. Це знак, що він ждав від британців чогось іншого від того, що сталося. Іншими словами, світ знову дістав лекцію британського національного характеру. Багато людей було певних, що британці виберуть у парлямент знову свого воєнного героя Чорчила та його партію. Якщо навіть проявиться якась тенденція на ліво, як це звичайно буває по війні, то, казали, все таки партія Чорчила перейде певною більшістю голосів. Такі певні всі були перемоги Чорчилової партії, що ніхто не слухав американського вченого д-ра Гелопа, що старається вгадувати стан публичної опінії, коли цей стверджував зріст народніх настроїв у користь Партії Праці.

Тепер, коли вибори закінчилися поразкою британських консерватистів, люди починають вичитувати різні лекції з того факту. Передусім американці мають тепер собі багато казати, бо, судячи британців по собі, вони були певні, що британські виборці не будуть здібні отрястися з почитання воєнних героїв так скоро. Якщо вони й ждали упадку Чорчила, то ждали його хіба аж при наступних виборах, себто десь при кінці сорокових років. У відкиненню воєнного провідника, що їх довів до перемоги, та в відданні державної керми Партії Праці, американці мусіли, може нехотячи, добачити ту саму твердість характеру, яку вони оглядали з подивом під Дункеркою та підчас бомбардування Лондону й Ковентрі.

Здається, одначе, що хоча як американці поправили свої поняття про британський характер, всетаки вони не зрозуміли вповні його, коли так багато серед них думає, якто погано мусять себе тепер почувати консерватисти, програвши вибори. Хоча американці самі не схильні говорити про себе зо самопожалуванням, так звичайним у людей з почуттям нижчости, вони чомусь ждуть, що інші люди так говорять про свої невдачі. Коли взяти під увагу, що британським консервативним кругам, що будьщобудь назагал представляють найбагатшу клясу Британії, грозять зовсім поважні небезпеки з боку Партії Праці, можна би справді ждати, що британські консерватисти дивляться на вибори через сльози та схиляються до жалів над своєю долею.

Ввиду цього не від річи подивитися, як справді почуваються переможені провідники британського консерватизму.

Конкретну відповідь на це цікаве питання дає нам один з тих консервативних послів, А. Беверлі Бакстер, котрий був довші роки в британськім парляменті. Щоправда він не втратив свого крісла підчас теперішньої перемоги Партії Праці, одначе для людини, що залюбки себе жалує, це могло би бути тільки причинком до більшого почуття жалю над собою. Тимчасом Бакстер зовсім не жалує, ні себе, ні консерватистів. Він навіть добачує зовсім виразні основи до певної радости з приводу висліду британських виборів. Каже саме, що могло би бути багато гірше, а саме гірше було би тоді, якби так британські консерватисти були ввійшли до теперішнього парляменту невеличкою більшістю голосів. Для когось це може було би все таки перемогою, але не для британців. За словами Бакстера, це було би великим нещастям для британських консерватів, бо це звело би їх до політичного й економічного параліжу, бездільности. Вони просто не могли би нічого робити, а тим самим все британське життя, політичне й економічне, найшлося би в стані застою.

Не менше характеристичні для британського характеру є погляди Бакстера про противників і його, його партії та цілої багатої кляси, до котрої він належить. Він заповідає боротьбу консерватистів проти лейбористів, одначе він ні одним словом не накидається на них як на людей низького характеру, або нижчого від себе патріотизму. Щобільше, він виразно признає переможним лейбористам патріотизм та бажання служити добрим інтересам Британії. Правда, він має на цю службу свої погляди, він бачить ці інтереси в інших ґрупах, ніж Партія Праці, але він не закидає на тій основі своїм противникам не то що зради національних інтересів, безхарактерність, але навіть політичний нерозум. І можна зовсім з певністю сказати, що якби який британець таке зробив, то він тим себе представив би невартним пошани збоку британців.

ГЕЙ, НА ВЕСЛА!

Гей, на весла! — щоб понесла
Буря човен на простір,
Де свавільний вітер сильний
Гонить хвилі вздовж і вшир!
Там на морі на просторі,
Розігнавши плявий сон,
Виллєм муки наші в звуки
Буйним вітрам в унісон.
Там на волі на роздолі,
Де здіймаються горби,
Всю отруту нашу люту
Виллєм в море без журби.
Виллєм в море наше горе,
Нашу млявість, нашу лінь;—
Гей, на весла, щоб понесла
Буря човен на глибінь.
Ми полинем соколиним
Вільним льотом з берегів,
Роздратуєм, загартуєм
Нашу міць для ворогів.

Гр. Чупринка.

ОЛЕКСАНДЕР ЛУГОВИЙ

БЕЗХАТНИЙ

(Повість з іміґрантського життя в Канаді, нагороджена на Літературнім Конкурсі У. Н. Союзу).

56)

ЧАСТИНА ДРУГА

XVI.

Едвард Джордж Дорінсайд, мировий суддя з Північного Саскачевану, вибрався з Винипегу додому. З суддею їхало троє його дітей: Едвард Дорінсайд Молодший, хлопець років так пятнацять, і дві дочки — вісімнацятьлітня Маріяна і десятьлітня Патриція. Достойний суддя приїхав до великого міста по справам. Діти приїхали так собі — побачити велике місто, музеї, урядові будівлі, величезні склепи Ітона й Симпсона, відвідати бібліотеки. Взагалі, подивитися, чим канадійське місто багате. Подивитися й на „бомів" (волоцюг) всіляких, адже за роки депресії їх назбиралося в Канаді сила силенна! По всіх дорогах, як Домінія довга й широка, — ні пройти від них ні проїхати.

Перед волоцюгами перестерігнав достойного суддю його приятель з молодих літ, містер Стронґгед, заможний промисловець - лісовик. Говорив судді, що на дорогах аж надто треба бути обережним. — Боже борони, нікого не треба підвозити, хочаб і не знати як прохалися. Бували, мовляв, випадки, що добрі люди й авт через волоцюг позбувалися, а бували — навіть життя. Волоцюги — народець очайдушний: не визнають ні Божих ні людських законів! Взагалі, радив добродій Стронґгед, — обережність у наших часах ніяк не може зашкодити. На приятельські перестороги достойний суддя відмахував байдужо рукою й відказував:

— Не страшно! Люди волочаться здовж і впоперек по Канаді просто тому, що не мають роботи, а хочуть їсти. Шукати роботи чейже не злочин.

— Хто каже, злочин? Та між ними багато таки злочинців є. Ось, щойно вчера у містера Штейнмана гроші відобрали, ще й збили. Три тні тому на автомобіліста напали. Тиждень тому якогось чоловягу закатрупили. Нема й одного дня, щоб десь в Канаді обійшлося без грабунку.

І пішов, і пішов! Суддя сміявся, заспокоював приятеля:

— Не лякай мені, Річард, дітей! Якщо нам в дорозі й зістрінеться який „бомсюра", так не самий же я! Маю добру охорону!

— Револьвер маєш? — освідомився приятель.

— Ну, револьвер... Ніколи з револьвером не їзджу. Моя охорона — діти! Ти мене, ось, страшиш, а мені чогось ні трошечки не страшно...

Суддя Дорінсайд поїхав. Вісімциліндрове авто гнало на північний захід по усипаним щебнем дорогах. Минали міста й містечка, минули не одну сотку безробітних - пішоходів. Вони йшли все гуртами, по трьох, по пятьох. Годин так через чотири авто судді гуркотіло по лісових дорогах по при північну Сіенарську залізницю за Давфином. Тут у лісах волоцюг не бачили, — чи може й бачили, так їх не пізнавали. Нема якоїсь особливішої прикмети, що волоцюгубома від звичайного безробітного відріжнювала. Волочаться всі, хто не має хати, ні приставновища, хто втратив роботу.

Здалека ще, на переїзді через залізницю, доглянув суддя Дорінсайд трьох людей, навючених мішками гейби мули. Всі вони жваво вимахували руками, певно сперечалися, але голосів зза гуркоту авта не було чути. Двох забралися, пошкандибали залізною дорогою, третій розсівся на своїх річах підперши долонями голову.

— „Бом"! — вказала судді мала Патриція.

— Три, не один! — хлопець їй заперечив.

— А може то безробітний за роботою шукає! — озвалася Маріянна.

На переїзді авто пристануло. Діти й суддя уважно подивилися на волоцюгу. Нічого страшного не побачили. Молодик, років може двацятьох, видно здалеку бив ногами і тут відпочивав. Його оглянувши, суддя прихильно усміхнувся, мандрівник очевидячки небаби як йому подобався. По хвилі, вихилившися з авта, запитав:

— Куди, молодче, мандруєш?

Безхатній подивився на сивого суддю, на дітей. Міркував, чи варто заходити в розмову? Не встаючи з мішка, байдужно озвався:

— У світ, у Канаду! Або що?

— А звідки?

— Хіба не все одно? З Канади...

— Добре. А все ж таки, звідки саме з Канади?

— З Винипеґу. Шукаю мукй на свої руки. За роботою шукаю!

— Не близький то світ, аж з Винипеґу манджати, — сказав суддя. — Сідай в авто. Пару десять миль підїдеш.

Безхатній утішився, як би Бог зна яке добродійство йому вчинили. Обтріпавися з порохів, кинув під ноги свій мішок. За хвилю вже їхали. Дорога йшла попри саму залізницю. Через кілька хвиль минули двох інших волоцюг. Безхатній показав їм язика. Ті вилупили з несподіванки очі й погрозили кулаками. Все те не уникло уваги достойного судді.

— Ваші знайомі? — спитав суддя.

— Егеж, разом йшли з Винипеґу. Один і не злий хлопець. Другий почав красти й глузувати з мене. Тому їх полишив.

— Ось як! Більше з ними не стрінетеся. Коли хочете, підвезу вас яких сімдесять миль.

Безхатній подякував. Діти зацікавлено слухали розмову у неї не встрягаючи, а він соромився і дітей і старого. Неголений, кілька днів не вмиваний, виглядає типовим волоцюгою, — а тут така компанія. Пройдених півтрети сотки миль також дали себе знати. Вагаючися він повільно запитав суддю:

— Ви, добродію, чим займаєтеся? На фармера чи робітника ви не виглядаєте. Не подібні і на торгівця.

(Дальше буде).

Завдання і праця українського Американського Допомогового Комітету

Коли Другий Конгрес Американських Українців рішив створити Український Американський Допомоговий Комітет, то ніхто не здавав собі ясної справи, які завдання цего комітету та яка його праця. Більшість наших людей уявляла собі таку працю як вели ми після першої війни і збірку гроша та висилку їх до місцевих українських комітетів. Справа була, як виглядало, дуже проста.

По сформованю Українського Допомогового Комітету показалося, що несення допомоги тепер значно складніше, бо не тільки нема українських комітетів по місцях і їх треба щойно творити — а за несення помочі вже існуючим комітетам, як от у Франції, Бельгії, Німеччині, Швайцарії, а навіть у Львові — треба зводити страшну боротьбу з різними чинниками. Безумовно, справа булаб багато лекша, колиб ми зріклись власного незалежного комітету і пішли на службу до чужих, а тоді наші збігці теж нічого не дісталиб, але зате чужі організації годувалиб наших людей пропагандою і не булоб кому хочби викрити облуди, киданої безстидно перед наші очі.

Ніякої помочі не дають українським збігцям ті люди, які думають, що справа допомоги вже наладнана. Вони тільки підтверджують наш примітивізм в допомоговій акції і той примітивізм хочуть вдержати для якихось своїх цілей та забувають, що ще дальше треба вести боротьбу **за право висилати поміч українським людям:** ще дальше треба **робити заходи перед урядовими чинниками, бо якраз цього просять від нас і благають українські збігці.**

З Франції пишуть: „Ми просилиб Вас інтервенювати у амбасадора французького у Вашинґтоні, щоб Франція дозволила нам право перебування".

„Найважнішою справою для них (збігців у Німеччині) є одержання права азилю, щоб їх не вивезено насилу додому. Покищо в американській зоні на загал їх не торкають (бо в деяких околицях їх примушувано виїхати), але всі вони пишуть, що загроза примусового виїзду цілий час над ними висить. Майже на сто відсотків цих людей це Галичани і всі вони не хочуть вертатися домів. Їх загальне число около міліона. Потребують вони також матеріяльної помочі, але **головне це справа азилю,** бо вже воліють голодати як туди їхати. Вони (збігці в Німеччині) тобто їхні провідники і ми просимо, **щоб всі українські організації Америки й Канади, де тільки можуть, піднесли голос у пресі, протестами до урядів, щоб рішено для цих людей право азилю".**

Дальше в тому листі сказано:

„Зогляду на це, що о. Вергун, Апостольський Адміністратор для українців в Німеччині, лишився в Берліні і через це не може виконувати своїх функцій, будучи під совєтською окупацією, щоб для **одностайної допомогової акції** була створена окрема провінція церковна з екзархом, що через це мав би офіціяльне становище і авторітет супроти Аліянтів. Це справа є **дуже важною і просимо Вас там як це зробити, звернутися в цій справі до Ватикану.**

„Дуже пекучою є справа поїздки до Німеччини, де **люди очікують якогось українського представництва та моральної підтримки.** Наші старання в цій справі ще не дали позитивного висліду.

„Колиб Ви могли щось зробити у цій справі, будемо Вам дуже вдячні".

Лист датований, Париж, 26. липня 1945.

В Бельгії є понад сто вишколених сестер милосердя, яких однак не можна вжити до ніякої праці. **Знова треба вести боротьбу, щоб це право одержати.**

В листі з Риму, з датою 12. червня 1945 о. Й. Лабай повідомляє про положення в Римі та Італії взагалі та каже:

„Заняття в Італії можна дістати хіба припадково і спорадично, бо тут безробіття. Життя тут дуже дороге: один нічліг в кімнаті з 2. ліжками 160 лір, а на слабий прожиток денно треба до 600 лір. Ціна на одежу і обув фантастична. За доляра в урядовій виміні дістається 100 лір, а на чорній біржі дістається 250 до 300 лір. Вертатись нашим людям домів — виключена річ, бо там щезнуть без сліду. Тому зовнішна поміч тут конечна і за неї буде Вам вдячні".

В тому листі згадує теж о. Лабай про конференцію з представником Злученого Українського Американського Допомогового Комітету д-ром Джой. „Д-р Джой — каже о. Лабай — надзвичайно гарна людина, нам дуже прихильна, і обіцяв зробити всьо можливе, щоб допомогти нашим людям".

Наведені листи вказують нам дуже ясно, що праця ведена Злученим У. А. Д. Комітетом була доцільна та добула загальне признання усіх наших церковних та допомогових організацій в різних краях і **помогла їм перевести одноцільну** допомогову організацію по місцях. Дальшим нашим завданням буде не допустити, щоби з Америки йшла розєднуюча праця; розбивання наших збігців на релігійні чи політичні групи. Безумовно люди непокояться, що справа проволікається. Колиж однак зважимо, що поляки, маючи власний уряд і міліони грошей та велику скількість поживи, ще досі не могли продістатись на польську територію, то наші успіхи дуже великі. За ці успіхи треба було зводити боротьбу і то не тільки з ворогами нашого народу — але і мнимими його „приятелями".

Коли проти створення власного нашого Допомогового Комітету виступають вороги нашого народу — то це зрозуміла річ. Але коли проти створення допомогової організації — за яку благають наші збігці в Европі — виступають навіть „свої земляки", то мимохіть насувається питання: Хто наносить більшу шкоду українським жертвам війни: наші вороги, чи ті наші „приятелі"?

Український загал в Америці мусить усвідомити собі, що є багато справ і багато праці, про які не можна писати — але які є і мусять бути зроблені Допомоговим Комітетом.

В цій праці успіх Допомогового Комітету буде тим більший, чим більшим буде членство цього комітету.

Коли дотепер завдання комітету було вироблення незалежности в організаційній схемі, інтервенція в урядових кругах в справі права азилю для українських жертв війни та переведення одностайної допомогової організації в різних краях Европи та на Україні, то перед нами стоїть наступна праця: а) збірка грошей та одіжи по громадах на поміч жертвам війни;

б) правна оборона українських жертв війни;

в) пошукування за пропавшими людьми в Україні;

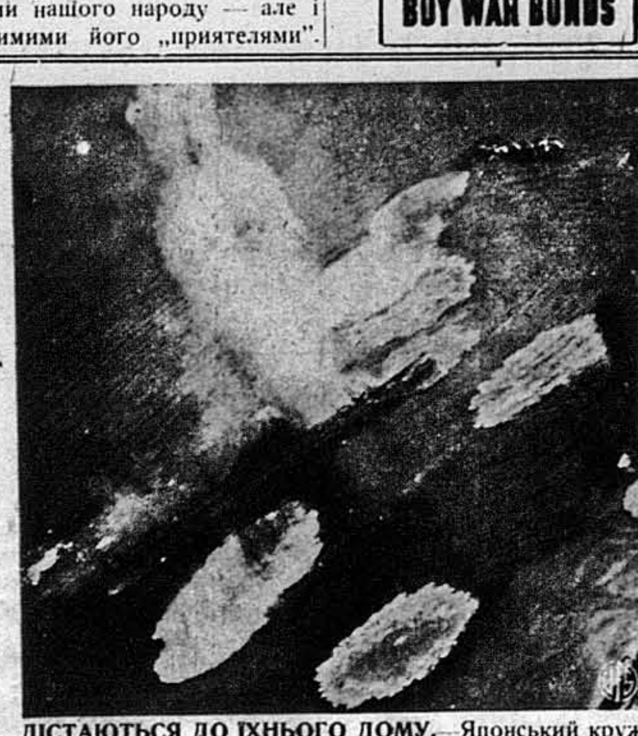
г) переселення людей, які не можуть вертатись на рідну землю.

В передмові до 30-літної праці „Джувіш Джойнт Дістрібюшен Коміті" каже предсідник цеї організації: Не меньшими героями є і американські жиди, котрі за тисячами миль почули стогін болю і зі співчуттям бачили агонію своїх братів зза моря".

І наш Злучений У. А. Допомоговий Комітет вже має своїх тихих героїв в Дітройті, Гемтремку, Ню Йорку, Клівленді та інших більших і менших громадах — і їх число постійно зростає.

Дай Боже, щоб і ми могли почванитись успіхом цеї великої жидівської добродійної організації; щоб і ми могли сказати: **Нема одного свідомого американського Українця — нема одної свідомої церковної чи світської організації — які не булиб членами та жертводавцями Злученого У. А. Допомогового Комітету,** які не чулиб стогону і болю своїх братів за морем!

Д-р Володимир Ґалан,
предсідник Злуч. Акр. Амер. Допомогового Комітету.

ДІСТАЮТЬСЯ ДО ЇХНЬОГО ДОМУ. — Японський кружляк кляси Тон хитається під ударами літаків, що вилетіли з літаконосців з бази Третьої Американської Фльоти, яка нападає на японські кораблі в пристані Куре, на Гонщу. Також і другий японський корабель має на увазі американський летунський відділ, але він є закритий цілковито густим димом і водограями із сусідних кораблів.

Айзенгавер про мир і терпимість

Повернувшися до Злучених Держав після блискучої перемоги над націстичною Німеччиною, ґенерал Двайт Д. Айзенгавер відразу почав кампанію за необхідність створення тривалого миру, здобутого тяжкою ціною. Він, головний командуючий союзними силами в Европі, прибув просто з европейських боєвищ, сам бачив руїни, румовища, жертви. Він добре знає, що може принести людству будуча війна. Тому саме він весь час підкреслює необхідність активної участи з боку Америки у творенні будучого тривкого миру.

Ще перед приїздом до Злучених Держав, промовляючи в Лондоні на принятті на його пошану, він урочисто заявив: „Моїм найбільшим бажанням є, аби після перемоги над Японією ані моя країна, ані ваша ніколи знова не відривали своїх синів і дочок від мирного життя й не посилали їх на страхіття війни". Американці і британці пішли на війну, аби „оборонити свою свободу віри, рівність перед законом, свободу слова, вчинків, які вважають відповідними для себе, лише з одним застереженням — не порушувати тих самих прав інших людей". Тепер, коли війна частинно вже виграна, маємо перед собою завдання назавше зберегти ці права шляхом мирного співробітництва поміж народами".

Це є бажання вояків, заступником яких вважає себе ґенерал Айзенгавер. За кілька днів після промови в Лондоні він казав у Ню Йорку: „вояки втомилися від війни... всі вояки — британські, американські, французькі. Вони про це не говорять, але всі прагнуть миру".

Два дні пізніше, виступаючи з промовою перед конґресом у Вашинґтоні, він ще раз торкнувся тої теми. Віддавши пошану тим, хто дав своє життя на полі бою, він висловив співчуття їх родичам, жінкам, приятелям та вказав на те, що „їх смуток може облегчити тільки віра, що все це не повториться знова". Після того казав далі:

„Вояки добре знали, яке тяжке положення було у союзників в роках 1941 та 1942. Вони також добре знали, як гідно Обєднані Держави відповіли на загрозу. Вони думають, що завдання миру не будуть більш тяжкими ніж ті, які ви повинні були рішити більше як три роки тому назад і які на одному боєвому фронті були доведені до успішного кінця. Вояк знає, що значить на війні загроза бути відрізаним від других, це збуджує бажання у союзників триматися разом. Вояк сподівається, що бажання миру викличе у людей таку саму єдність.

„Вояк глибоко вірить, що з тою самою рішучістю, з тою самою вірою та взаємною розважністю поміж союзниками, які довели до зломання найбільшої в історії людства военної машини, питання миру також може, і повинно, бути вирішено. Вояк вважає Обєднані Держави сильними, але й обережними, дивиться на них як на людяних та розважних провідників світу, що мають зберегти мир, який він здобуває".

Для осягнення того завдання, народи повинні співпрацювати між собою так, як співпрацювали вояки. Айзенгавер про це просто заявив підчас розмови з журналістами в Ню Йорку: „Мир буде можливим тоді, коли за нього візьмуться народи цілого світу, а не якийсь політичний провідник, що намагається керувати долею країни по певній лінії. Будемо мати мир тоді, коли всі народи будуть жити приязно".

Американський нарід повинен це розуміти й Айзенгавер сподівається, що так буде. „Ми не є ізоляціоністи; розумні люди не можуть бути ізоляціоністами. Ми є частиною світу, а світ — частина нас", казав він в Кензас Сіті. „Якщо є такі, що вірять, ніби то ми можемо ізолювати себе, нехай придивляться самим фактам — ракетам, роботам, що прорізують повітря з величезною скорістю, на величезні віддалі". „Америка повинна довіряти та співпрацювати з іншими, повинна жити в дусі терпимости, ми повинні жити згідно з принципами, покладеними в нашу конституцію, вони дають нам силу", казав він в іншій своїй промові. Терпимість та принципи американської конституції є основами, на яких треба будувати будучий мир.

Але, певно найбільш гарячий заклик до встановлення та утримання миру висказав ґенерал Айзенгавер у Ню Йорку, на принятті в його честь в готелі Валдорф-Асторія. Вітав його від міста суддя Ирвинг Ліман, від міста, в якому, кажуть, є „більше італійців, ніж в Римі, більше ірляндців, ніж в Дублині та більше евреїв, ніж в Єрусалимі та в Тель-Авиві". Вітав від міста, яке дало з себе 750,000 вояків з різних національних ґруп на війну. Відповідаючи на привітання, ґенерал Айзенгавер подякував за щиру зустріч, яку йому виявили нюйорчани, та закінчив свою промову закликом на ту саму тему — повного визнання прав „іншої людини". Він казав:

„Як я бачу, цілий світ потребує миру. У випадку катастрофи, подібної до тої, яку ми пережили за останні три роки — а деякі народи ще довше — буде загрожена сама цивілізація, вона може загинути. Ми повинні поставитись до справи миру з такоюж рішучістю, яку виявила Америка в роках 1941 та 1942. То був час, коли найбільші оптимісти не сподівалися аби за яких 11 місяців після висадки в Нормандії американці та союзники стали переможно над Елбою.

„Я думаю, що нас не повинні спинювати ніякі суперечки на шляху до миру. Ми повинні бути сильними, але повинні мати терпимість до інших. Повинні бути готовими обороняти наші праваш але в той же час розважними й признавати права інших.

„Збереження миру є завданням практичним, але практичність не все має суперечити ідеалізмови. Ми можемо бути ідеалістами й разом з тим практичними.

„Я відчуваю, що коли розум Америки, її ґеній, візьметься за ту проблему, коли ми зможемо забути своє „я", коли зможемо забути політику, зможемо забути персональні амбіції, — можемо розвязати проблему миру. Ми повинні її розвязати, в противному разі всі загинемо.

„Ніхто не може мені казати, що Америка, де так багато змішані раси, вірування, де живуть разом евреї, католики, протестанти, не може розвязати тої проблеми. Америка не може програти і ми не можемо програти цеї боротьби за тривалий, сталий мир".

Загальна Рада — ФЛІС.

ПОШУКУЄМО 376 ЖЕРТВОДАВЦІВ по $100

НАДЗВИЧАЙНА КАМПАНІЯ „СВОБОДИ" НА ДОПОМОГУ УКРАЇНСЬКИМ ЖЕРТВАМ ВІЙНИ

„Свобода", орган Українського Народного Союзу, свідома того, що її читачі та члени і відділи У. Н. Союзу були завжди прикладом жертвенности в кожній гуманітарній акції американських українців, закликає їх тепер до активної та жертвенної участи в проголошеній отсим надзвичайній кампанії, якої ціллю є знайти 500 жертводавців (осіб, товариств, чи відділів), з яких кожний зложив би одноразово не менше як $100 на допомогу найнещасливішим з нещасливих — українським жертвам війни.

Дальші жертви в цій надзвичайній кампанії „Свободи" на допомогу українським жертвам війни зложили:

123)	Український Горожанський Клюб, Френкфорд-Філядельфія, Па.	$100.00
124)	Українське Запомогове Товариство при У. Н. Домі, Савтпорт, Конн.	100.00
	Разом	$ 200.00
	Попередно проголошено	12,250.00
	Разом	$12,450.00

ХТО НАСТУПНИЙ?

Дальші жертви — по сто долярів чи більше — просимо слати чеками чи поштовими переказами, виписаними на „Свободу", на таку адресу:

SVOBODA
P. O. BOX 346 JERSEY CITY 3, N. J.

ФІНАНСОВИЙ ЗВІТ Злученого Українсько-Американського Допомогового Комітету

(Ліста ч. 3 за липень 1945. р.)

Ню Йорк, Н. Й. Обєднаний Комітет $205. Зложили: Відділ 1. Провидіння $105, Укр. Продукційний Відділ А. Ч. $100.

МекАду, Па. Бр. Сошествія св. Духа; від. 7 У. Н. Союзу. $50.

Павтукет, Р. Ай. Замісць вінка на могилу сина-вояка на Окінава, зложили Петро і Олена Сошек $10.

Елізабет, Н. Дж. Укр. Незалежний Золотий Хрест ч. 20 $15. о. Л. Чапельський $196. Зложили: укр. гр.-кат. парохія св. Володимира $100. п-ні Анна Світич-Смит $25; по $10: Т. Луняк, п-на Евгенія Луняк та Гнат Кінащук; по $5: п-ні М. Барбуляк, п-ні П. Голей, А. Патриляк, А. Полянський, І. Боднар, І. Левчик; п-ні К. Ковальчик $3; по $2: п-ні ІК. Василяк, п-ні Н. Чорна, п-ні Анна Качор і Розалія Терлецька.

Джерзі Ситі, Н. Дж. Переслав В. Вагнер $53. Зложили: Анна Євусяк $25, ван Шибунка $10, Анна Шарамович $8; по $5: І. Процик і М. Сисак.

Елмайра, Н. Й. А. Бубняк $10.

Бріджпорт, Конн. п-ні Д. Чарноська дарунок з нагоди уродин пані А. Бих $13.

Олін, Н. Й. Гр. Підскальний $2.

Джоліет, Ілл. Ілько Горняк $5.

Асторія, Л. Ай. Жіноча Громада $54.

Фулертон, Па. Ф. Т. Іваськів $25.

Клівленд, О. Злучені Організації, переслав М. Левицький, $300.

Амбрідж, Па. Т. Лазоришин $5.

Лос Анджелос, Кал. Д. Барабаш $10.

Ню Йорк, Н. Й. Я. Удич $10.

Гемтремк, Міш. Ст. Простий $5.

Милвил, Н. Дж. По $5: Н. Човник і Д. Гнатюк. Разом $10.

Пітсбург, Па. Збірка в гр.-кат. парохії св. Юрія (переслав о. П. Понятишин, виказ осібно) $115.15.

Йонгставн, О. Від. 348 У.Н.С. $10. збірка на свяченім в укр. гр.-кат. церкві Пресв. Тройці $17.50. Разом $27.50.

Галійок, Масс. $50. Зложили: від. 52 У.Н.С. $10, а решту зложили М. Федорів, М. Провода, В. Грибик, С. Вавришин, В. Коваль, В. Бурко, Г. Процишин, Д. Хрупалик.

Джерзі Ситі, Н. Дж. Н. Горішний $1.

Бердфорд, Па. М. Демчина $10.

Ембридж, Па. $97. Зложили: Василь Белей $20; по $5: В. Качур, Л. Завірський, Я. Лисяк, І. Гось ст., І. Гось мол., В. Фечущак, Г. Гера, Т. Грицик, М. Венжовський, П. Халупяк, Г. Лазар, І. Горбінський, М. Фук, В. Лях, Й. Мацюрак; по $1: С. Морквян, І. Сухий.

Аліквіпа, Па. Українська Громада, переслав А. Кармазин, $31.

Пітсфілд, Масс. І. Яремій $10.

Елізабет, Н. Дж. Софія Безкоровайна $10.

Філядельфія, Па. Зо зборів з рамени укр. прав. громади та Прогресивного Клюбу з 22. липня 1945 $352. Зложили: укр. прав. церква св. Володимира $250, о. Іван Савчук $25; по $10: Сестр. св. Ольги, А. Тоганчин, Гр. і Ст. Грицишин; по $5: П. Омелян, Т. Пташинський, В. Питель, А. Мельник, М. Шегда, Гр. Козак; п-ні Олексяк $3; по $2: П. Мельник, Т. Малик, Анна Пирута, П. Сокальчук; по $1: Софія Федина, М. Фука, В. Дубик.

Разом виказ две $1,681.65.

ЗІСТАВЛЕННЯ ПРИХОДІВ ЗА ЛИПЕНЬ

Проголошена ліста ч. 1	$3,423.00
Проголошена ліста ч. 2	5,814.52
Проголошена ліста ч. 3	1,681.65
Прихід ра липень	$10,919.17

Усі жертви і членські вкладки слати негайно до:

UKRAINIAN AMERICAN RELIEF COMMITTEE
P. O. BOX 1661, PHILA. 5, PA.
Злучений У. А. Допомоговий Комітет.

THREE MONTHS AFTER—Children of the Buchenwald concentration camp learn what a normal childhood is like, after years under the Nazis. This snapshot, with Civilian War Relief Worker Karl Ernst at the steering wheel, shows part of the group of 800 being aided by the American Red Cross. Their "bikes" used to carry the German prison guards.

КАРТОПЛЯ

Підчас війни, як знаємо, не раз бракує деяких продуктів, деякі зовсім зникли з крамниць, інші підлягають пайкуванню. В наслідок того люди привчаються до нових страв, яких до того не вживали. Проте відомо, що взагалі люди приймають нові страви, незнані продукти з певним недовір'ям. В цьому відношенню цікава є історія поширення картоплі.

На сьогодня тяжко вважати картоплю новим, невипробованим продуктом, але на початку 16-го століття саме так задивлялися на картоплю мешканці Европи. Звичайну та солодку картоплю найшли в Південній Америці ранні дослідники. Европейці досить скоро прийняли солодку картоплю, хоч вона ніколи не була надто поширеною. Але до звичайної картоплі довгий час люди ставились з упередженням майже в кождій европейській країні, за виключенням Ірляндії.

Англійці спочатку садили картоплю просто з цікавости, хоч Британійська Імперська Академія ще в 1663 році радила широке споживання картоплі, особливо в часі недороду збіжжя. Проте щойно при кінці 18. століття англійці почали широко культивувати картоплю. Майже стільки само часу проминуло доки в европейських країнах картопля знайшла загальне признання. В деяких країнах цілі покоління селян вважали, що картопля є отруtoю для землі, спричиняє різні хвороби. Фредерик Великий, знаючи вартість картоплі, посилав вояків, аби примушували пруських селян садити картоплю.

У Франції картопля спочатку подавалась тільки при королівському дворі. Перед французькою революцією Антуан Августин Парметьє — вчений, фахівець по хліборобству — радив вживати картоплю замісць круп в часі недороду. Для того шукав навіть допомоги короля. І король носив квітку з картоплі на своєму одязі, а його дружина, королева Марія Антуанета заквітчувалася картопляними квітами. Правда це робило більше враження на придворних, ніж на селян. Тільки безнастанні зусилля Парметьєра поверх 40 років мали успіх в боротьбі проти упередження селян до картоплі. Вчас його смерти картопля вже займала важне місце серед французьких страв, і звичайно, в торгівлі.

В Баварії картоплю розвів один американський вчений, Бенджамин Томсон, пішовши на хитрощі. Він був військовим старшиною, мав симпатії, до монархії й тому, як почалася Американська Революція виїхав до Англії. Там здобув собі славу. Баварський князь запросив його для реорганізації армії та арсеналів. Томсон, зацікавлений громадським загальним добробутом, дав наказ розвести громадські городи довкола військових гарнізонів. Кожний вояк відповідав за маленьку грядку. Він доглядав, аби найбільше садили картоплі. Таким чином кождий вояк звик до картоплі і коли вертався до дому по скінченні служби, або їхав тільки на відпустку, брав з собою картоплю, або насіння з неї і садив у себе дома. Така людська вдача.

На сьогодня вже не треба вживати хитрощів чи багнета, аби примушувати людей садити корисні рослини. Наукове знання споживчої вартости тих чи інших рослин знаходить собі шлях майже до кожної американської родини. Якщо ми все таки повільно приймаємо якісь нові страви, то в цьому виявляється така вдача, що її мали наші предки — небажання міняти свої звички щодо споживання.

Загальна Рада — ФЛІС.

ДО ШАНОВНИХ ЧИТАЧІВ „СВОБОДИ" І „ЮКРЕЙНІЕН ВІКЛІ"

Як Ви змінюєте адресу, просимо негайно повідомити про це адміністрацію „Свободи". Скоре повідомлення усуває непорозуміння і стримання ґазети. З повідомленням просимо також висилати 10 центів готівкою або почтовими значками на покриття вироблення нового стенсля. Члени і Читачі з Канади зволять присилати **тільки готівку** тому, що канадійських почтових значків не можна виміняти.

З ЖИТТЯ ГРОМАД І ОРҐАНІЗАЦІЙ

ВУНСАКЕТ, Р. АЙ.

Український День.

В неділю, 22. липня вунсакетська православна громада при участи місцевих організацій улаштувала Український День. В церкві по Службі Божій був відправлений Молебень за мир і за скорий поворот хлопців з війни. На початку парох о. П. Білон, привітавши гостей, пояснив значіння Українського Дня. Далі розпочалась програма. Мішаний хор під управою о. П. Білона проспівав американський гимн, „Живи Україно" — М. Гайворонського, „Дударика" — Леонтовича і „А в середу родилася" — Степового. Потім дівчата проспівали „Чуєш брате мій" з рухами. Наступна точка була — контест красномовства. До мікрофона підійшла дівчина Олена Надорожна з Провіденс, Р. Ай. і виголосила промову про Богдана Хмельницького. По закінченні публика нагородила її рясними оплесками. Потім Анна Рогожинська з Вунсакет сказала промову на тему „Мій край", і ця дівчина одержала бурю оплесків. Судді: о. В. Каськів з Бостону, Ненси Лобур з Клівленд, О. і Семен Кучма з Ню Йорку вирішили дати першу нагороду Анні Рогожинській, а Олені Надорожній другу. Парох вручив першій трофейчашу, а другій книжку „Кобзар" Шевченка. Далі тут же під відкритим небом на плятформі танцюристи під проводом інструктора Т. Чагарина відтанцювали чотири танки у кладу В. Авраменка. Програму закінчили українським гимном, після цього всі гості почали гарно забавлятися.

Дохід з Українського Дня призначено на допомогу українським жертвам війни.

о. П. Б.

КУПУЙТЕ ВОЄННІ БОНДИ!

ЖАРТИ

Розвязав проблему.

Прийшов фармерський син до міста і хоче купити дім, щоб перенестися сюди на постійний побут. Найшов відповідний дім недалеко залізничого шляху, сторгував і вже мав платити. Але запитав дотеперішного власника, чи нема що злого в тім домі, щоб опісля він не нарікав на продавця. Власник, чесна людина, яка не хоче, щоб хтось його проклинав за ошуство, пояснює, що залізничим шляхом переїздить кілька потягів уночі, отже це є перешкода, але саме тому він хоче дім продати дешевше.

— Треба вам буде перших дві-три ночи бути терпеливим, бо як поїзд переїздить, то може вас вибити зо сну. Але опісля привикнете і вже не будете відчувати стукоту.

— О, то я собі пораджу — каже купуючий фармер. — Я піду тимчасом спати до свого брата, а по трьох днях прийду до свого дому.

У школі.

Юрцьо має рахункову вправу: „Як найкраще поділити 11 яблук між 12 дітей?"

Він починає відповідь так: „Тих 11 яблук треба насампéред обібрати, потім вкинути до води і поставити на кухню. Коли вже компот готовий, тоді кличу тих 12 товаришів і кажу..."

Знає своїх.

Студент хоче винайміти кімнату.

— А чи ви можете покликатись на когось, хто вас знає, що ви точно платите за мешкання — питається господиня.

— Алеж, пані, даю вам слово чести, що як я переносився з мого попередного мешкання, то моя господиня плакала.

— Щодо мене, то це виключене. Я вимагаю від моїх льокаторів, щоб вони платили чинш наперед.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ШІКАҐО, ІЛЛ. — Бр. св. Стефана, від. 221, повідомляє усіх своїх членниць і членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 12. серпня, в 12 годині вполудне, в Домі Відділів У. Н. Союзу, 843 Норт Вестер Еве. Приявність усіх челниць і членів на зборах є конечна. — Т. Шпікула, секр.

НАЙДУТЬ ПОСАДУ

УКРАЇНСЬКА ПАРОХІЯ СВ. ПЕТРА І ПАВЛА В КАРНЕҐІ, ПА.
— пошукує —
ДЯКОВЧИТЕЛЯ,
котрий би учив вечірну школу, провадив хор, давав концерти і представлення. Платня після угоди. Посаду може обняти від 1-го вересня. Голоситися на адресу:
COMMITTEE OF UKRAINIAN ST. PETER & ST. PAUL PARISH
c/o Mr. Wasyl Kopko, Treasurer
308 Jane Street, Carnegie, Pa.

ПОШУКУЮТЬ

ПОШУКУЮ В ДУЖЕ ВАЖНІЙ СПРАВІ
ПАВЛА БАРИЛУ
Хто би знав його адресу або він сам прошу зголоситись до Ксеня Чміль, по першим мужу Маліновська. Адреса:
KSENIA CHMIL
P. O. BOX 93,
THOMPSON, CONNECTICUT

СТЕФАН ПОПЕЛЬ
із Галичини, який тепер є у Парижі, 75 Rue De Seine
пошукує своєї тітки ВАЛЕРІЇ МАЛЯНЯК, яка мешкала у Пітсбургу. Адресу п. Маляняк проситься подати:
R. OLESNICKI,
151 E. 81st St., New York 28, N. Y.

ТАРЗАН, ч. 1226. Заборонені мочарі.

„Не йди туди", просив начальник. „Страшні мочарі — це вхід до царства чортів".

„Рано йду", відповів Тарзан. І положився спати. Незадовго його розбудило сильне виття.

„Що це таке?" спитався Тарзан. „Це церемонія по померлих", застогнав голос.

„Хтож це помер?" Тарзан питався. „Ти пане, незадовго умреш", сказав чарівник, „як підеш у заборонені мочарі".